

Lucy ^v
375

1894

2 000

N 562

1142

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՍԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

859.9-3

4-35

№ 76.

ԿԱՐՄԷՆ ՍԻՆՎԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՅԵՔԵԱԹ

«ՀԵՔԵԱԹՆԵՐԻ ԱՇԽԱՏԻՑ»

Թարգմ. ուսանողից:

ԹԻՖԼԻՍ

Տպարան Մ. Դ. Ռոտմանցայի.

Типография М. Д. Ротмандца, Гол. пр., д. № 41.

1894

Ընկերութեան հետեւեալ հրատարակութիւնները վաճառուի են ընկերութեան գրասենեակում եւ կենդրոնական գրավաճառանոցում.

1	Թաւաճող մեղր, {	Թարգ. օր. Ն. Տէր-	40
2	Կարմիր լապտեր, {	Մարկոսեան.	30
	Նոյնը կաղմած		50
3	Մանկական երգեր, Գամառ-Քաթիպա.		15
4	Թովմաս եղբոր երգեր {	Թ. օր. Ն. Տէր-	45
	Նոյնը կաղմած {	Մարկոսեան .	60
5	Մորեխ և նրա ջնջելու հնարները.		10
6	Նեղ և խոնաւ բնակարանների մասին .		10
7	Մովսիսի խորհնացալ Պատմութիւն Հայոց-		80
8	Փոքրիկ ձեռնարկ գործնական տնտեսութեան, Մօրիս Բլօքի,		50
9	Գամառ-Քաթիպաի բանաստ. (սպառ).		50
10	Ռօբինզօնի պատմութիւն		60
11	Ուխտատարք, գործ Վիլհէլմ Հաուֆի		75
12	Գառնուկ և Լուսատտիկ, Շմիդտի.		25
13	Սալեաթ-Նօվա, աղգալին երգիչ		5
14	Մենդեան պատմութիւնը		10
15	Ազաթանգեղեալ պատմութիւն		1
16	Գիւղական Խալիֆայ. Ա. Արարատ.		50
17	Վանայ Սաղէ Գ. Շէրենցի		75
18	Փնջիկ. գրեց Աղէքս. Արարատեան		20
19	Նամուս. վէպ. գրեց Շիրվանզադէ		1
20	Ստեփաննոսի Տարօնեցու Ասողկան Պատմ. տիեզերական. 2-րդ. տպագ.		2
21	Թիֆլիսեցուց մտաւոր կեանքը { Գ. Տէր	1	50
	Նոյնը ընտիր թղթի վրայ { Աղէքս.	2	
22	Ղևոնդ պատմագիր.	2	
23	Սրբազան պատմութիւն հին ուխտի. Սահակ քահանայ Սահակեանի.		30
24	Նոյնը ուսուցիչների համար	1	75
25	Սոկրատէս, Թարգ. օր. Թ. Ստեփանեան.		10
26	Պատմութ. Հայոց. Պալասանեանի	1	50

Լայ 375

պ

54

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՈՑ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ.

№ 76.

ԿԱՐՄԵՆ ՍԻՆՎԱՅ

ԵՐԿՈՒ ՀԵՔԵԱԹ

«ՀԵՔԵԱԹՆԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀԻՑ»

Թարգմ. ռուսերէնից:

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

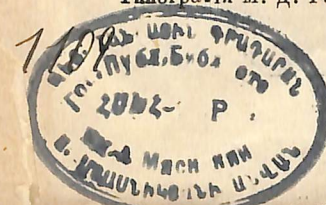
Տպարան Մ. Գ. Ռոտինյանցի.

Типография М. Д. Ротинянца, Гол. пр., д. № 41.

1894

4036 1009 38733

4409

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 18 Мая 1894 года.

ԱՅՐՈՒԱԾ ԱՊԱՌԱԺԸ

Ո՛րչափ հպարտ էր գեղեցկուհի Պաուլան: Եւ իրաւունք ունէր հպարտանալու, երբ աշն-
պիսի խոշոր թուխ աչքեր ունէր, կամարակապ
սև յօնքեր և արծուէռունգ քթիկ: Նորա բե-
րանը մեծկակ էր, բայց սիրուն ձև ունէր, և
երբ նա խօսում կամ ծիծաղում էր՝ երկու
շարք ձերմակ ատամները փայլում էին: Նորա
սև հիւսերը գլխի վերայ կապուած էին թագի
ձևով, և գիւղացիք հանաքով նորա անունը
դրել էին «երիտասարդների թագուհի», որով-
հետև երբ լայնաթիկունք Պաուլան գլուխը
յետ ձգած գնում էր խոշոր քայլերով՝ կարծես
գլխի վերայ մի բան լինէր կրելիս: Բայց Պաու-
լան այսպէս հպարտ չէր լինում և գլուխը
բարձր չէր պահում՝ երբ նորան մօտենում և
հետը խօսում էր ծաննաւոր, սորան նա լսում
էր լրջութեամբ: Իսկ եթէ ուրիշ մէկը հա-
մարձակէր մի հանաք անել նորա հետ՝ Պաու-
լան զայրոյթից կարմրատակում էր և կծու
պատասխանը կշռում յանդուգն հանաք անողին:

375-2003

Երիտասարդները սաստիկ նախանձում էին Տաննասի վերայ, մանաւանդ երբ յայտնի եղաւ, որ նա նշանադրւում է Պառնայի հետ: Բայց պատերազմի ժամանակ լինելով Տաննասը հարկադրուած էր զօրքի հետ Դունայ գետի մօտերն երթալ: Թէ որչափ արտասուք էր թափում Պառնան Տաննասի պատճառով՝ ոչ ոք չգիտէր.—նա այս թագցնում էր ուրիշներին, և ոչ մէկը չէր վստահանում այս մասին նրան մի բան հարցնել:

Պառնան բանն այնպէս շինեց, որ զօրքին կանուխ լուր ստացողների մէկն էլ ինքն եղաւ: Երբ առաջին ճակատամարտի մասին պատմում էին՝ Պառնան երբ լսեց՝ աչքերը մթնեցին, և նա թիկը տուեց քարէ խաչին, որ կանգնեցրած էր գիւղաբերանում ճանապարհի վերայ: Այն գիշեր քունը փախաւ նորա աչքերին, և նա ճրագը վառ թողեց, որպէս զի իրան չպատկերանան զարհուրեցուցիչ տեսարաններ—Տաննասը վիրաւոր, Տաննասը հոգեվարք, Տաննասը մեռած...

Մութ գիշեր է. նա դեռ չհանուած նստած է անկողնի եզրին և չէ նկատում, որ մէկը պատի տակով շուաքի նման անց կացաւ և աչքով պատուհանին իրան է մտիկ տալիս: Զէ նկատում

և այն, թէ որչափ ինքը գեղեցիկ է այդ դուռ-թեան մէջ, մտայոյզ, սեւեռած աչքերը լայն բաց արած, ձեռները ծնկների վերայ ծալած: Պատուհանը բաղխեցին. հազիւ ճիչը զսպելով՝ Պառնան տեղից վեր թռաւ, գլուխը բարձրացրեց և հայեացքն ուղղեց դէպի մութ պատուհանը: Նորան այնպէս էր թւում, թէ Տաննասի ձայնն է լսում: Այս միջոցին դրսից իրան կանչեցին.

— Պառնա, սիրուն Պառնա, եկ այստեղ, եկ ինձ մօտ: Մի վախենար, ես Տաննասն եմ:

Պառնան դրան ախր բացեց, դուրս թռաւ և զգաց, որ իրան գրկեցին: Նա յետ մղեց իրան փաթաթուած ձեռքն ու հարցրեց.

— Յիրաւի դու ես, թէ մէկի գլխին փշել է ինձ հետ հանաք անել:

— Ա՛յ, շօշափի՛ր, Պառնա, քո տուած մատանին, և ահա վզիս կախուած դրամը: Ես չկարողացայ դիմանալ, կամեցայ տեսնել, թէ ինձ հաւատարիմ ես:

— Իսկ քեզ զօրքին ո՞վ վռնդեց:

— Ի՞նձ.— ոչ ոք:

— Ո՛չ ոք. հապա ի՞նչպէս եկար: Մի՛թէ պատերազմը վերջացաւ:

— Զէ, վերջացած չէ, դեռ կուռում են. ես

կամացուկ ծլկուեցայ, որովհետեւ քեզ սիրում եմ, Պաուլնա:

—Սիրում եմ....

Նա կտրուկ կարճ կերպով ծիծաղեց:

—Բայց դու կարծում ես՝ ես կուրախանամ, որ իմ սիրականս—փախստական է: Կորիւր, հեռացիր աչքիցս:

—Ի՞նչ ես ասում, Պաուլնա: Այդպէս ես ուրեմն ինձ սիրում: Դու ինձ զրկում ես մահուան դուռը, որ դնամ սպանութիւն:

—Գնա թէկուզ ուր ուզում ես: Ահա ես քեզ ասում եմ, որ երբեք ես քո կինը չեմ լինի: Արհամարհուած և ատելի ամուսին ունենալ—այդ ես չեմ կարող:

—Դու ուրիշին ես սիրել:

—Ո՛չ, Տաննաս, ես միայն քեզ եմ սիրել և սիրում եմ. քո պատճառով քունը կտրել է աչքիցս: Բայց երազումս էլ չէի կարող այսպիսի բան տեսնել, որ իմ սիրածս—վատասիրտ երկչոտ է:

Նա ձեռներով երեսը ծածկեց և հեծկտաց:

—Իսկ ես կարծում էի, թէ դու ինձ ուրախութեամբ կընդունես, դու ինձ կթաղցնես...

—Ո՛հ, ամօթ, աղաղակեց աղջիկը, հազար ամօթ ինձ, որ քո նշանածն եմ... Բայց

ես քեզ ասում եմ. աւելի դիւրին է որ Բուչեջի սարը կրակ ընկնի այրուի՝ քան ես քո կինը լինիմ:

—Իսկ ես քեզ կասեմ, աղաղակեց Տաննաս, դու ինձ կդռնես կամ մեռած կամ հաշմանդամ:

Երկու երիտասարդները կանգնած էին դէմ առ դէմ. նրանց աչքերը այնպէս փայլում էին, որ մթնումը լոյս էին տալիս:

Յանկարծ սարի բարձրութեան վերայ երկինքը շառագունեցաւ կարմիր լուսով: Նրանք այն կողմը նայեցին: Բուչեջի սարի կճեաց գաթներից մինը կարծես բոցավառուեցաւ: Կրակը հեռոջհեռէ սաստկացաւ. բոցը բարձրացաւ, կայծեր սկսան ցայտել թռչող ասողերի նման... Երիտասարդները քար կտրած կանգնած էին: Հարեան տների պատուհանները բացուեցան: Մարդիկ գոչում էին. «Աստուծո՛ւ կրակ է ընկել... չէ, սարն է այրուում: Եներն ոռնում էին, աքաղաղները կանչում...

Պաուլնան բռնեց երիտասարդի ուսերից և ուժով հրնդեց.

—Հեռու, կորիւր աչքիս առջևից, աղաղակեց նա, ապա թէ ոչ ես ամօթից կմեռնեմ:

Նա ներս մտաւ, դուռը վրայ զարկեց ու

փակեց և ճրագը հանգցրեց: Նորա սիրտը սաստիկ բաբախում էր. նա նայում էր, թէ ինչպէս Ցաննասը գաղտագողի սլլւում էր տների ստուերների միջով, ինչպէս բորբոքուած վառւում էր սարը, ինչպէս հետզհետէ մթնեց: Երբ իրան ձայն տուին, որ դուրս գայ այն հիացքին նայի՝ նա պատասխան չտուեց:

Այս օրից յետոյ ամենքը նկատում էին, որ Պառնան սաստիկ դժգոյն է: Ժպիտն այլ ևս չէր խաղում նորա շրթունքների վերայ, որ առաջ այնքան զուարթ և ուրախ էին. հանաքների դէմ այլ ևս չկային այն սուր պատասխանները, որ առաջ այնպէս վարպետութեամբ նա տալիս էր: Նա աշխատում էր լուռ ու մունջ, և յաճախ այնքան սաստիկ յոգնում, որ նստում էր ջրհորի մօտ և սառը ջրով զովացնում էր գլուխը: Երբեմն նա տխուր տրտում դիտում էր ինքն իրան ջրհորի մէջ, մէկ էլ վախեցած վեր էր նայում Բուչեջի սարի վերայ: Գիւղացոց մէջ ձայն դուրս եկաւ, իբր թէ Ցաննասը գիւղն է եկած եղել. այս ոք և այն ոք նրան նկատել են այրուող սարի լոյսով և ձայնն էլ ճանաչել են, երբ նա խօսելիս է եղել Պառնայի հետ:

Երբ Պառնային այս մասին հարցրին՝ նորա ճակատի վերայ քրտինքի կաթիլներ երե-

ւեցան, և շրթունքները դողդողացին: Նա պատասխանեց. «սարը այրուելիս իմ սենեակում կարծեմ մութն էր և լուռ թիւն էր տիրում»:

Պառնայի մայրը գլուխը շարժում էր և շրթունքները կծոտում և նկատում էր, որ մեր ապրած մեղաւոր դարում մեծամեծ հրաշքներ են տեղի ունենում:

Քիչ ժամանակից յետոյ լուր եկաւ, թէ մի արիւնահեղ կռիւ է պատահել: Այս անգամ Պառնան ամենից ուշ իմացաւ այս լուրը: Նա շտապով վազեց տուն եկաւ, մի կապոց կապեց, աղլուխի մէջ փաթաթեց մի դրում և սմինդր, և երբ մայրը անհանգստութեամբ հարցրեց, թէ ո՛ւր է գնում՝ այսքան միայն պատասխանեց.

— Շուտով կվերադառնամ, մայրիկ, իմ մասին անհանգիստ մի՛ լինիր:

Ահա կռուի դաշտը, որ երեկոյեան մթնշուղում տարածուած է լայնարձակ. հազարաւոր դիակներ ընկած են այնտեղ. վիրաւոր ձիերը մահամերձ ցնցւում կծկւում են և սատկոտում: Պահանքների պայծառ խարոյկների մօտ զօրքը հանգստանում է, ուշադրութիւն չդարձնելով կռուի դաշտից լսուող հառաչանքների վերայ: Զօրքի շարքերի միջով անցնում էր մի բարձրահասակ կին և բոլոր բանակում

հարցնում էր Տաննասի մասին... Նա համար-
ձակ մօտենում էր թէ իւրացիներին և թէ
թշնամիներին, ջուր էր տալիս շատերին խմե-
լու և ուշադրութեամբ զննում էր ընկածնե-
րին: Արդէն մութ գիշեր էր. լուսինը լուսա-
ւորում էր անոթի տեսարանը. բայց աղջիկը
շարունակում էր պատուել կռուի դաշտում,
տեղ տեղ կանգ էր առնում, ծռնել չոգում,
կրճքին էր դնում մեռելի գլուխը և զարհու-
րելի ալլանդակ դիակին վերայ փնտռում էր
մատանի, վզից կախուած դրամ...

Մի անգամ միայն նա սարսափահար չետ
ընկրկեցաւ. կանայք կողոպտում էին մի դիակ.
երբ նրանք քաշում էին մատանին դիակի մա-
տից՝ մատը ճարձատեց:

Նա փախաւ, բայց իսկոյն և եթ չետ
դարձաւ, և մորմոքած սրտով դարձեալ շարու-
նակեց դիակները տնաղել:

Ամբողջ բանակը քնի մէջ էր ընկղմուել.
բայց Պառնան դեռ թափառում էր զարհու-
րելի դաշտում, որ լուսաւորուած էր լուսնի
շողերով, և յաճախ կանչում էր մեղմիկ.

— Տաննաս...

Երբեմն երբեմն նորա կոչին իբրեւ պա-
տասխան՝ հեծկտանքներ էին լսում... Պառ-
նան մօտենում էր, խմելու ջուր տալիս և գը-

լուխը տխրութեամբ շարժելով հեռանում: Մօտ
էր առաւօտը. երկինքը սկսել էր սպիտակել,
լուսինն աղօտանում էր: Մի ինչ-որ բան պըս-
պղաց: Աղջիկը մօտեցաւ: Զարկուած զինուորը
կիսով չափ մերկացրած էր. բայց նորա մատին
պսպղում էր մի բարակ մատանի, և նա ձեռ-
քում սեղմած բռնած ունէր մի բան, որ վզիցն
էր պոկել. նա այնպէս պինդ էր սեղմել իւր
ձեռքը, որ դիակապուտները (դիակներ կողոպ-
տողները) երեւի չկարողանալով հուպ տուած
մատները բանալ՝ այդպէս թողել հեռացել էին:

— Տաննաս, աղաղակեց Պառնան, իւր
մատանին ձանաչելով, և ընկաւ մարմնի մօտ,
որի երեսը արիւնով ծածկուել անձանաչելի էր
դարձել: Մի քանի րոպէից ուշքը վերան հա-
ւաքելով՝ նա սկսեց լուանալ այն թանկագին
երեսը: Արտասուալից աչքերով նա տեսաւ, որ
Տաննասի երկու աչքն ու քիթը սրի հարուա-
ծով ոչնչացած էին: Նկատեց նաեւ, որ արիւնը
դարձեալ սկսեց հոսել—պարզ էր, որ սիրելին
դեռ կենդանի էր: Նա շտապով թրջեց վիրա-
ւորի շրթունքները և վերքերը թաշկինակով
պատեց: Վիրաւորը յոգոց հանեց և իւր անու-
նը լսելով՝ ձեռքը թարթափեց օդի մէջ և եր-
կար շօշափում էր Պառնայի երեսը:

— Իմ Պառնաս, շշնչեց նա հազիւ լսելի

ձայնով. թող ինձ մեռնեմ. ես կոյր եմ, ես աշխարհիս երեսին այլ ևս պէտք չեմ:

— Պէտք ես, պէտք ես, աղաղակեց Պառնան, դու իմ սիրականս ես, դու, եթէ Աստուած կամենայ՝ իմ ամուսինս պէտք է լինիս, և շուտով: Բայց առ այժմ լուռ կաց, պաղատում եմ:

Այս առաւօտից յետոյ երկար շաբաթներ անցան, և բոլոր այս ժամանակ Պառնան գիշեր և ցերեկ անցկացրեց Տաննասի անկողնի մօտ և խնամում էր նորան առանց հանգիստ առնելու:

Գիւղամիջով դնում էին երկու անցորդ. մէկը կոյր էր, զինուորական վերարկու հագած, պատուանշանը կուրծքից կախ արած. նորան խնամքով առաջնորդում էր աղջիկը, և հանդիպողներին ասում էր բարեկամական ուրախ ձայնով.

— Ահա իմ նշանածս. նա հերոս է. ահա պատուի նշանը նորա կուրծքին:

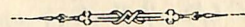
— Եւ երեսին, աւելացնում էր Տաննաս, մեղմիկ հառաչելով:

Նրանց հարսանիքը այնպէս ուրախ և հանդիսաւոր եղաւ, որպիսին երբէք եղած չէր: Մօտակայ և հեռաւոր տեղերից մեծ բազմութիւն էր հաւաքուել՝ տեսնելու զեղեցկունհի

Պառնային՝ ձեռք ձեռքի տուած կոյրին: Իսկ Պառնան ծիծաղեւեա ասում էր ամենքին.

— Ես պարծենում եմ. իմ ամուսինս հերոս է: Փառք Աստուծոյ, ես այնքան ոյժ ունիմ, որ երկուսիս համար էլ կարող եմ աշխատել:

Այն սարը, որի վերայ բոց երևեցաւ՝ կոչեցին Պարս-արս (Այրուած ապառաժ), որովհետեւ հովիւներն ու որսորդները երդում անում հաւատացնում էին, թէ այդ ապառաժը ածուխ էր կտրել:

ՅԻՊԵԱՆ ԺԱՅՌԵՐԸ

Կարպատեան լեռնաշղթայի այն մասում, որ կոչւում է Բուչեժի՝ հսկայական ատամների նման երկինք են ամբառնում Յիպեան երկու սուր ժայռերը, որոնք միմեանց կողքին են զտնւում և տրտում նայում են մէկը միւսի վերայ: Նրանց միջով փրփրելով և ջրեղէն փոշի ցայտելով՝ ներքևի հովիտն է սահում Ուրլատօար ջրվէժը և դիմում է դէպի Պրախովի կողմը: Պատմում են, թէ հին ժամանակներում Յիպերը երկուորեակ եղբայրներ էին, և այնքան սիրում էին միմեանց, որ մէկն առանց միւսին չէր կարողանում ապրել, և երբէք մի կտոր հաց բերանը չէր դնում, մինչև նորանից եղբօրն էլ բաժին չհանէր: Երբ եղբայրներից մէկին մի բան էին հարցնում՝ նորա փոխանակ միւսն էր պատասխանում: Եթէ մէկին որ և է ցաւ կամ վնաս հասնէր՝ միւսը սորա վերայ ողբում էր անմխիթար: Երկուքն էլ գեղեցիկ էին, ինչպէս վարդազոյն արշալոյսը

և շառագոյն երեկոն, երկուքն էլ բարակ և բարեկազմ՝ ինչպէս սօսի, արագ՝ նետի նման և ուժեղ՝ ինչպէս մատաղ արջեր: Մայրը պարծանքով նայում էր նոցա վերայ և նոցա դանգրահեր գլուխները գորովանքով շոյելով՝ ասում էր.

— Իմ սիրուն որդեակներս, Անդրէաս և Միրէաս, դուք կարող էք այնքան հռչակաւոր լինել, որ ձեր մասին քարերն անգամ կխօսին:

Նրանք ծագում էին ազնուական տոհմից և մի ամրոց ունէին բարձր ժայռի վերայ, որտեղ և ապրում էին, կարծես բոլոր աշխարհի տէրը լինէին: Պատանիները շատ անգամ ասում էին հանաքով, թէ երևի երկուսով մի կին պէտք է առնեն, որովհետև անկարելի է երկու բոլորովին համանման կին գտնել երկուսին: Բայց աւելի լաւ էին համարում ամենէին չամուսնանալ: Սակայն մայրը լսել անգամ չէր ուզում նրանց այս խօսքը. նա անպատճառ կամենում էր թոռնիկներ ունենալ, ծնկան վերայ նրանց խաղաղացնել և օրօրոցի երգեր ասել:

Բոկսանան, նրանց մայրը, շատ անգամ երեկոներին հնուցուայ երգեր էր երգում իւր որդոց համար: Մի անգամ նա մանում էր, իսկ պատանիները հանգիստ տեղաւորուել էին

նորա կողքին: Անդրէասը ծուռն էր չոգել մի բարձի վերայ, որ դրուած էր մօր ոտների մօտ. իսկ Միրէասը կռթնել էր մօր աթոռին և շընչում էր նորա մազերի ախորժելի բուրմունքը, որոնց երկու հիւսերը երևում էին սպիտակ նուրբ ծածկոցի տակից:

— Մեր մայրը դեռ բոլորովին ջահիլ է, ասաց Անդրէասը:

— Ի հարկէ, պատասխանեց Միրէասը, նա դեռ ոչ մի սպիտակ մազ չունի:

— Եւ ոչ մի խորշում երեսին, աւելցրեց Անդրէասը:

— Է՛հ, որտեղ մենք կգտնենք քեզ նման կանայք, ասաց Միրէասը և համբուրեց մօր գլխի ծածկոցը:

— Ինչքան էլ լաւ կին լինի՝ այնու ամենայնիւ քո ներկայութեամբ կէս փող, աւելցրեց Անդրէասը ժպտալով և համբուրեց մօր ձկոյթը, որ հէնց նոր մանեկ էր մի ամենանուրբ թել:

— Որչափ բախտաւոր է եղել մեր հայրը, ասաց Միրէասը:

— Եւ որչափ բախտաւոր որդիներ ենք մենք, աւելցրեց Անդրէասը:

Մայրը ժպտում էր՝ այս գողտրիկ խօսքերը լսելով, և երեսաներին պատմում էր

նոցա մամի պատմութիւնը, թէ ինչպիսի խիստ ժամայնակներում է նա ապրել, ինչպէս խստաբարոյ է եղել նորա հայրը և մանաւանդ ամուսինը:

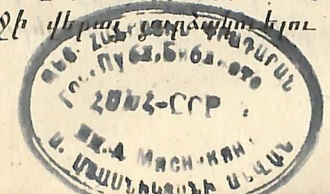
Նոքա ճաշի և ընթրիքի էին նստում երեք հոգով, բայց այնպէս ուրախութիւն էին անում, որ մարդ կկարծէր, թէ ամբողջ լիքն է հիւրերով: Իսկ երբ խկապէս հիւրեր էին գալիս՝ այն ժամանակ տանտէրերը իրանց պահում էին և հանդարտ էին մնում, որովհետեւ այս էր պահանջում իրանց տան պատիւը: Նոքա չափազանց հիւրասէր էին. յաճախ պատահում էր, որ իրանք գետնի վրայ էին պառկում, որպէս զի իրանց փափուկ անկողինները հիւրերին առաջարկէն:

Այո, ուրախ և անդորր էր կեանքն այս տան մէջ, որտեղ թագաւորում էր սէրը:

Մի անգամ եղբայրները որսի էին գնացել և անցնում էին ժայռի զաղաթներով. այստեղ մի արջ էին փնտռում, որ դորանից քիչ առաջ շատ փնասներ էր պատճառել: Վերջապէս նոքա զաղանի հետքը գտան և մեծաձայն մռնչիւնից ու գլորուող քարերի շխշըլկոցից հասկացան, որ նա հեռու չէ:

Այն միջոցին, երբ Միրէաս քաշում էր նիզակը արջի վերադարձին, երբ համար՝ յան-

1009
38733
375-2003 4036

կարծ ցած թփերի ետեւից դուրս թռաւ մի ուրիշի նիզակն և ցցուեցաւ արջի կողքում, որից յետոյ թփերի միւս կողմից լսուեցաւ ուրախ և բարձրաձայն քրքիշ: Արջը ետեւի թաթերի վերայ ծառացաւ և զարհուրելի մռննչիւնով դիմեց դէպի թփերը:

Անդրէասն իսկոյն և եթ հասկացաւ, որ անձանթ խիզախ որսորդի կեանքը մեծ վրտանգի մէջ է գտնուում:

—Թող ինչպէս սկսեց՝ այնպէս էլ վերջացնէ իւր որսորդութիւնը—սրտնեղած ասաց Միրէասը:

—Բայց միթէ դու չե՞ս տեսնում, որ այդ որսորդը մի երեխայ է, աղաղակեց Անդրէասն իւր եղբօրը, և մի ակնթարթում արջի մօտ հասնելով՝ իւր լայնաշեղք դանակը մինչև կոթը խրեցրեց արջի ուսը:

Արջը մի ոստիւն գործեց և գետին գլորուեցաւ:

—Ախ, ափսո՛ս, արտասանեց մատաղ ձայնը թփերի ետեւից, և յետոյ երկու եղբայրների առաջ դուրս եկաւ մի հիանալի գեղեցիկ աղջիկ, կարճ շորեր հագին, ոտքին սանդալներ և գլխին սպիտակ մորթէ գլխարկ, որի տակից դուրս էին թափթափուում խիտառխիտ թուխ գանգուրները: Նորա աչքերը կանաչ

էին, ոսկեճաճանչ բիբերով և թանձր ու սև յօնքերով: Ուսին ձգած էր մի թիկնոց այծի մետաքսանման բրդից. ձեռքին բռնած ունէր մի դանակ, բոլորովին նման Անդրէասի ունեցածին, և ինչպէս երևում էր՝ սպասում էր արջի յարձակումին:

—Ախ, ափսո՛ս, կրկնեց աղջիկը, արջը գլորել ինձ չվիճակուեցաւ:

Եւ նորա աչքերում երևեցան արտասուքի կաթիլներ:

Անդրէասը շուարած կանգնած էր նորա առաջ, և այնպէս էր նայում արջի վերայ, որ կարծես կամենար նրան վերակենդանացնել, որպէս զի փոքրիկ գեղեցկուհու սիրտն առնէ:

Իսկ աղջիկը մօտեցաւ արջին և, ինքն էլ չհասկանալով թէ ի՞նչ է անում՝ ոտքով նրան բռնեց: Գաղանը գոռաց և շարժուեցաւ տեղում:

Նոյն րոպէին մի հուժկու ձեռք աղջկանը ետեւից բռնեց և մի կողմ քաշեց, և մի ուժեղ ձայն յուզուած կերպով հնչեց նորա ականջին.

—Անմիտ երեխայ:

Միրէասն էր այս անողը:

Աղջիկը զարմացքով նորա վերայ նայեց: Նա ապշեցաւ, նկատելով որ այդ ձայնը բոլորովին նման էր այն պատանու ձայնին, որ կանգնած էր իւր առաջ. բացի դորանից եր-

կուսի ղեմքերն էլ բոլորովին նման էին մի-
մեանց: Նա, բերանը բաց արած, երկար նայ-
ում էր մէկի և միւսի վերայ, ինչպէս անում
են սաստիկ զարմացած երեխաները: Վերջա-
պէս երեքն էլ մի բարձր քրքրիջ արձակեցին,
որ չէին կարողանում զսպել:

— Դուք կրկնակներ էք եղել, բացագան-
չեց աղջիկը. կարծես երկու ընկոյզ լինիք մի
պատեանից դուրս եկած:

— Հէնց այդպէս էլ է, ասաց Անդրէասը,
որ մենք մի պատեանից ենք դուրս եկած: Իսկ
դու ով ես, անտառային յաւերժահարս: Դու
անշուշտ կախարդ չես լինի, այդ հիանալի
կերպարանքն զգեցած, որպէս զի մեզ կորուստը
տանիս:

— Ո՛վ զիտէ, կարելի է հէնց կախարդ էլ
լինիմ, պատասխանեց աղջիկը: — Պապս էլ նոյնն
է ասում: Ահա մի շաբաթ է, որ ես ապրում
եմ նորա մօտ, և այս ժամանակ նորա փորը
ոչ մի անգամ չէ ցաւել:

— Բաս որ այդպէս է՝ մենք քեզ հետ կը
վարուինք՝ ինչպէս կախարդի հետ, ասաց Մի-
րէասը ժպտալով: Քեզ կձերբակալենք և գե-
րի կտանինք մեր ամրոցը այն պատճառով,
որ առանց թոյլտուութեան որսորդութիւն ես
անում մեր կալուածքում:

— Մեր ամրոցում ապրում է մեր չար,
ամենաչար մայրը, աւելցրեց Անդրէասը:

— Միթէ, բացագանչեց աղջիկը: Բաս ես
նրան կտեսնեմ, չէ՞ որ ես ձեր գերին եմ:

Աղջիկը կանչեց իւր որսի սպասաւորին,
մի քանի յանձնարարութիւններ արաւ՝ իւր
պապին հաղորդելու համար, հրամայեց ձի բե-
րեն իրան յետ տանելու, և պատանիներին
ընկերանալով՝ ուրախ-ուրախ ամրոցը ղիմեցին:

Մայրը պատուհանում նստած՝ սպասում
էր որդոց վերադարձին: Երբ նրանց հեռւանց
տեսաւ՝ չկարողացաւ հասկանալ, թէ այդ ի՞նչ
հովիւ է, որ գալիս է որդոցը հետ: Նոցա
ետեից, ծառերի ճիւղերի վերայ ձգած՝ բե-
րում էին սպանուած արջը:

Բայց երբ նոքա մօտեցան՝ Բոկսանան յու-
զուած ձայնով բացագանչեց.

— Տէ՛ր Աստուած, դա հովիւ չէ, այլ մի
աղջիկ է: Ո՞րտեղ դրան գտան:

Մի քանի րոպէից մատաղ ձայներն ու
թեթեւ քայլերը լսուեցան նախ բազում, յե-
տոյ սրահում վերջապէս դահլիճում:

— Մայրի՛կ, գոչեց Միրէասը, քեզ մի գե-
րի ենք բերել, որ մեր որսը խանգարեց: Ինչ-
պէս պէտք է նրան պատժել:

Րոկսանան ներքին յուզումով նայեց աղջկայ վերայ, և շատ ուրախ կլինէր՝ եթէ նա իսկոյն և եթ Տեռանար: Բայց անծանօթ գեղեցկուհու դէմքն այնպիսի գրաւիչ արտայայտութիւն ունէր, որ Րոկսանան սիրալիր կերպով ժպտաց և ձեռքը մեկնեց աղջկան, որ նա ակնածութեամբ համբուրեց:

— Ես կարծեմ, որ այս ապօրինի որսորդի համար ամենալաւ պատիժն այն կլինի, որ նրան ստիպենք մի քանի ժամ թել մանել ինձ նման պառաւին հետ:

— Ո՛չ, դա ինձ համար պատիժ չի լինի: Ես կարող եմ շատ բարակ մանել: Նիզակ բըռնելու ձեռներս դեռ չեն կոշտացել: Ինչ վերաբերում է իբրեւ պատիժ ձեզ հետ նստելուն՝ այս ասեմ, որ ես միշտ մենակ եմ ապրում իմ պապիս հետ, որ ամբողջ օրերով թիկնաթոռից վեր չէ կենում, և հէնց որ ես նորան սկսում եմ մի բան պատմել՝ իսկոյն ննջում է:

Այսպէս խօսելով աղջիկը թիկնոցը հանեց և կամենում էր մի կողմ դնել, բայց Անդրէասը փութաց, քաղաքավարութեամբ նորա ձեռքից առաւ: Ինքը Րոկսանան վերցրեց նորա գլխից մօրթէ գլխարկը և փաղաքշանքով յետ արաւ նորա ճակատին կպած գանձուր մազերը:

Աղջիկն այս կերպով աւելի գեղեցիկ երևեցաւ, և մայր ու որդիք նորա վերայ նայում էին զմայլած:

— Բայց ինչ է քո անունդ, իմ սիրուն որդեակ, հարցրեց Րոկսանան:

— Իմ անունս է Ուրլ'անդա. — տգեղ անուն է, այնպէս չէ: Ինձ կամեցել են Րոլ'անդա կոչել, բայց ես այնպէս չարածձի եմ եղել և այնքան չարութիւններ արել՝ որ Րոլ'անդան փոխել են Ուրլ'անդայի:

Այս պատմութիւնը նա արաւ այնպիսի զաւեշտական լրջութեամբ, որ բոլորը ծիծաղից թուլացան:

— Պապս այս սարերի միւս երեսին է ապրում: Այսօր ես մեր տանից շատ հեռացայ:

— Եթէ այդպէս է՝ ուրեմն հազիւ թէ կարողանաս ձեր տանը շուտով ճաշել. իսկ մեր ճաշը պատրաստ է: Գնանք միասին ճաշենք:

Մտան սեղանատուն: Բոլոր պատերն այստեղ ծածկուած էին արեւելքի թանկագին գորգերով, իսկ թարաքներում շարուած էին փառաւոր արծաթեայ սպասներ:

Երկու պատանիները չափաւորութեամբ խմում էին ջրախառն զինի, իսկ կանայք գինուն ամենեւին ձեռք չտուին: Խօսակցութիւնը սեղանի վերայ շատ ուրախ էր և հետաքրքրա-

կան: Երկու եղբայրները պատմում էին արջի որսորդութեան վերաբերեալ զանազան պիպուածներ, մէկը քան միւսը զարմանալի. իսկ Բոլանդան կարծես պատրաստ ունէր իւր կողմից աւելի զարմանալի պատմութիւններ, որոնք հաղորդում էր ունկնդիրներին այնպիսի վստահութեամբ ու լրջութեամբ, որ կարծես պատրաստ է երդուել, թէ իւր պատմութեան ամեն մի բառը ճշմարտութիւն է:

Նա շատ զուարճանում էր նորանով, որ երկու եղբայրներին անդադար չփոխում էր, մէկին ընդունելով միւսին տեղ: Երբ Անդրէասն ասաց, թէ ինքը նորա կեանքը փրկեց, իսկ Միրէասը շարունակեց, թէ նրան ազատեց արջի օրհասական գրկախառնութիւնից՝ նա պատասխանեց.

— Լաւ, ուրեմն այնպէս զիտնանք, որ երկուսդ էլ ինձ մահից ազատեցիք. ապա թէ ոչ՝ ես երբէք չեմ կարողանայ զանազանել, թէ ձեզանից որն է իմ ազատարարս:

Ճաշից յետոյ նա խնդրեց, որ իրան ճախարակ ու բուրդ տան մանելու: «Նա կամենում եմ ապացուցանել, որ գոնէ մանելու մէջ վարպետ եմ, եթէ ոչ արջի որսորդութեան մէջ», ասաց նա, խորամանկ ժպիտով եղբայրներին վերայ նայելով: Եւ յիշաւ, նորա մատ-

ների տակից աննման թել էր դուրս գալիս, նուրբ, հաւասար, սարդի ոստայնի նման, այնպէս որ Բոկսանան մնաց հիացած:

— Նա ասղնագործութիւն էլ շատ լաւ գիտեմ, ասաց աղջիկը. — մայրս է սովորեցրել: Նա աննման ասղնագործում էր, և յոյս ունէր, թէ այնպիսի գեղեցիկ գործը կկարողանայ մեղմացնել իմ անզուսպ բնաւորութիւնս: Բաց ես իմ գործս նորա ենթադրածից աւելի կանուխ էի վերջացնում. և նա հազիւ կարողանում էր շուրջը նայել, որ ինձ— փնտռի որ գտնես. ես կամ ձիարանուփն էի արդէն լինում կամ որսորդութեան մէջ:

Նա կանգ առաւ և տխուր յոգոց հանեց:

— Այժմ ձիարանը ծախուած է. բացի դորանից՝ այս անպիտան սարերում ձի քշելու տեղ էլ ամենեւին չկայ: — Այ, ձիերն էլ եկան. ժամանակ է գնալու, ապա թէ ոչ՝ մինչև մութն ընկնելը չեմ կարողանայ տուն հասնել. իսկ իմ պապս գիտէ լաւ շարանալ՝ երբ որ կամենում է. ախար այնպէս խիտ ու կախ ընկած յօնքեր ունի և այնպէս խորշոմած ճակատ:

Նա վեր թռաւ աթոռից, վազեց Բոկսանայի ձեռքը համբուրեց, երկու եղբայրներին մնաք բարով արաւ իւր սպիտակ գլխարկի շարժումով, որը իսկոյն գանգուր գլուխը դրեց,

քամու թեթևութեամբ դուրս թռաւ դահլիճից և տղայի նման մի ոստիւնով հեծաւ ձին։

Երկու եղբայրներն էլ իրանց ձիերը պատարաստել էին տուել, որ մանկամարդ հիւրին ծանապարհ ձգեն մինչև իրանց կալուածքի սահմանադրուխը։ Երեքն էլ ծիծաղն երեսներին, բարեկեցին Բոկսանային, որ պատուհանից նայում էր նոցա վերայ լուրջ հայեացքով, բայց ժպտն երեսին։ Նորա սիրտն անհանգստութեան մէջ էր, և ինքն էլ չգիտէր, թէ ինչո՞ւ այնպէս ցանկութիւն էր զգում որդոցը յետ կանչելու։

Բոլանդան անպատճառ ուզում էր սրաշաւ ընթանալ սարերն ի վեր և սարերն ի վար. և եղբայրները հազիւ հազ կարողացան նրան համոզել, որ յետ կենաց այդ մտադրութիւնից։ Երկուսն էլ խնդրում էին նրան, որ գոնէ ձիերին խնայէ։ Նա վերջ ի վերջոյ համաձայնեցաւ, բայց հառաչելով ասաց.

— Եւ դուք ձի էք կոչում այս շարժուն աթոռները։

Արդէն մութն ընկել էր, երբ ուղևորները հասան Բոլանդայի պապի տունը. աղջիկը երիտասարդներին ներս հրաւիրեց։

Փերունին նստած էր վառարանի առաջ և շոյում էր իւր ալեոր մօրուքը, որ գրեթէ նորա ամբողջ կուրծքը ծածկում էր։

— Այդ հւր մնացիր, իմ քաջ որսորդս, հարցրեց նա բարեմտութեամբ։

— Օհ, սոսկալի գերութեան էի մատնուել, որովհետև զանց էի արել որսորդական օրէնքները։ Ահա և իմ գերիչներս, որոնք եկել են տեսնելու, թէ ճշմարիտ են այն բաները, որ ես նոցա պատմեցի իմ մասին։

Փերունին քաղցրութեամբ նայեց երիտասարդների վերայ, որոնք ակնածութեամբ կանգնել էին նորա առաջ։— Շուտով ընթրիք բերին, որ նոյնչափ ուրախ անցաւ՝ ինչպէս և ճաշը Բոկսանայի մօտ։

Երբ արշալոյսը բացուեցաւ՝ Անդրէասն ու Միրէասը ձի հեծան։ Յանկարծ վերելում տան պատուհանը բացուեցաւ, և երիտասարդների վերայ տեղաց ծաղիկների մի տարափ։ Եղբայրները գլուխները վեր բարձրացրին, բայց պատուհանը իսկոյն և եթ փակուեցաւ, այնպէս որ ոչ ոքի չտեսան։

Այս օրից սկսեալ Բոլանդան և երիտասարդները յաճախակի միմեանց հետ տեսնուում էին, միասին որսի էին գնում, ձիով զբօսանքներ էին կատարում, կամ տանը նստած ուրախ խօսակցութիւններ էին անում։

Երբեմն Բոլանդայի վերայ մի տեսակ տըխրութիւն էր զալիս, և այս բոպէներին նա

աւելի հրապուրիչ էր լինում: Նա յիշում էր իւր ծնողներին և տրտմազին ասում, թէ ինքը մէն-մենակ է աշխարհիս երեսին, թէ իւր պապը երկար չէ կարող ապրել, իսկ թէ նորանից յետոյ որտեղ պէտք է ապրի, որտեղ բոյն շինէ իւր գլուխը դնելու—այդ ինքն էլ չգիտէ:

—Այդպէս ասելով դու մեզ կարգին վերաւորում ես, ասաց մի անգամ Անդրէասը. հապա մենք քեզ համար եղբայր չենք, հապա մեր տունը քեզ համար էլ մայրական տուն չէ:

—Հապա մեր մայրը քեզ չէ սիրում, աւելցրեց Միրէասը:

Բոկսանայի սիրտը դարձեալ ճմլուեցաւ ինչոր ներքին երկիւղից. բայց այսու ամենայնիւ նա հոգով չափ սիրում էր այս կենդանի և աշխոյժ երեխային:

Այս խօսակցութեան վերայ շատ ժամանակ չէր անցել, որ մի անգամ սարի վերայ լսուեցաւ ձիու ոտքի ուժգին տրոփիւն, որ դէպի ամրոցն էր մօտենում, և յանկարծ Բոլանդան սրարշաւ բախը մտաւ: Նորա գլխարկը չկար, և զանգուր թուխ մազերը խառնակուել էին գլխի վերայ: Աղջիկը մեռելի նման դժգոյն էր: Նա վազեց Բոկսանայի մօտ.

—Ասածու սիրուն, ինձ ձեզ մօտ ընդու-

նեցէք, ասաց նա: Իմ պապս մեռաւ: Ես նորա աչքերը փակեցի, լուացի, հագցրի, դադաղը դրի և թաղեցի—և իսկի չվախեցայ: Բայց այժմ մեր տունն են եկել մեր ազգականները—մի կատարեալ աւազակային խումբ: Նոքրս վիճում են, կռում են պապիս թողած ժառանգութեան համար, հայհոյում են, տրտնջում են, որ նա մի փոքր բան է թողել ինձ համար. իսկ մէկը, մի քաջալ, անպատճառ ուղում է ինձ առնել, ե՛լ այս անգամ վախեցայ: Մէկ զիտնայիք ինչ այլանդակ դե է: Ո՛ւհ-հէ-հէ: Սակայն ես նորան ասացի, թէ իմ անունս Ուրլանդա է, թէ ես այնպիսի չարն եմ, որ ինձ հետ ոչ ոք չէ կարող ամուսնանալ: Եւ ինչիս է պէտք ամուսին: Իսկի ինձ հարկաւոր չէ: Ես ձեզ մօտ կապրիմ այնքան ժամանակ՝ որչափ որ ինձ կպահէք:

Բոկսանան դժուարութեամբ ըմբռնեց ջուղուած աղջկան այս կցկտուր խօսքերի հոսանքը. նորան փաթաթուեցաւ, սեղմեց իւր կուրծքին, քնքշաբար շոյեց նորա խառնակուած զանգուրները, յետոյ նրան տարաւ մի փոքրիկ սպիտակ սենեակ, որտեղ ինքն էլ երբեմն ապրում էր, և ասաց, թէ այդ սենեակը Բոլանդայի բնակարանը կլինի մինչև այն ժամանակ, քանի որ ամրոցի վերայ ծածկ կայ:

Րոլ'անդան վազեց փաթաթուեցաւ Րոկ-
սանային, նորա ձեռներն համբուրեց և խոս-
տացաւ, որ հեղ ու հանդարտ կլինի, ինչպէս
մի մեծ հանդարտ լիճ: Րոկսանան ժպտալով
նկատեց, որ հեղութիւնն ինքն իրան կգայ,
երբ նա կին դառնայ:

— Ես ամենեւին չեմ ուզում կին դառնալ,
տաքացաւ Րոլ'անդան. ես ընդ միշտ աղջիկ
պէտք է մնամ, ես ուզում եմ թռչունի նման
ազատ լինել:

Րոկսանան մեղմ յոգոց հանեց և սկսեց ա-
կանջ անել որդոց ձայներին: Նրանք հէնց նոր
տուն էին վերադարձել և ամեն բանից առաջ
Րոլ'անդայի մասին հարցրին, որովհետև հե-
ռուանց տեսել էին, որ նա սարի վերայով ձին
քշելով ամրոցն էր գալիս:

Սկսած այս օրից, երբ Րոլ'անդան Րոկսա-
նայի տանը բնակութիւն հաստատեց՝ երկու
եղբայրների վարմունքը փոխուեցաւ: Այս ա-
ռաջին անգամ նրանք Րոլ'անդային բարեկեցին,
ինչպէս իրանց կրտսեր քրոջ, բայց սա շատ
շփոթուեցաւ ու կարմրեց: Այնուհետև նոքա
տանն այնքան յաճախ չէին մնում, ինչպէս
առաջ, և տանից հեռանում էին ոչ թէ միա-
սին, այլ ջոկ-ջոկ: Րոլ'անդան մեծ մասամբ

մօր հետն էր նստած լինում, տխուր էր և
ուշքը ցրուած և յաճախ ծածուկ լաց էր լի-
նում: Երբ նա վստահ էր լինում, թէ ոչ ոք
իւր վերայ ուշադրութիւն չէ դարձնում՝ զըն-
նողական հայեացք էր ձգում փոփոխակի երկու
եղբայրներին վերայ, կարծես թէ կամենար
որոշել հասկանալ մի բան, որ գաղտնի, ան-
հասկանալի էր նորա համար: Մինչև այժմ էլ
նա շատ անգամ եղբայրներին շփոթում էր
մէկը միւսին հետ, բայց հիմա այլևս չէր ծի-
ծաղում դորա վերայ, այլ անվստահ հայեացքը
դէպի մայրն էր ուղղում:

Րոկսանան դառնացած հոգով գուշակում
էր, որ իւր տան վերայ մեծ փոթորիկ է գալու,
և Րոլ'անդայի նման ինքն էլ յաճախ արտաս-
ուում էր: Վերահաս չարիքը նա որոշ հասկա-
ցաւ մանաւանդ այն ժամանակ, երբ որդիներ-
ից իւրաքանչիւրը երեկոցեան մութնուլուսին
իւր սիրտը նորա առաջ բաց արաւ և յայտ-
նեց, որ խելագարի պէս սիրահարուած է Րո-
լ'անդային:

— Ի՞նչ ես կարծում, մայրիկ, եղբայրս
նոյնպէս նրան սիրում է, հարցնում էր իւրա-
քանչիւրը: Վերջի ժամանակներս նա այնպէս
փոխուել է: Ախ, արդեօք որիս պէտք է ընտրէ
աղջիկը:

Բոկսանան յաճախ գնում էր Լեսպէսի փոքրիկ մատուռը, որ շինուած էր սարի վերայ, ջերմեռանդ աղօթք էր անում և մոմ վառում պատկերների առաջ: Նա աւելի հեռու տեղ ուխտ գնաց, Բարձրեալի օգնութիւնը հայցելով, որ սպառնացող դժբախտութիւնն հեռացնէ իւր տան վերայից:

Բոլ'անդան նոյնպէս սաստիկ յուզուած ալէկոծուած էր: Միւսնոյն օրը Անդրէասն ու Միրէասը, մէկը միւսից ծածուկ, սրան յայտնել էին իրանց սէրը, և խեղճ աղջիկը քըննում էր իւր սիրտը, բայց պատասխան չէր ստանում: Երկու եղբայրներն էլ հաւասարապէս նորան սիրելի էին, որին ընտրէր և որին դժբախտ դարձնէր. ինչպէս նորա աչքերը՝ նոյնպէս և սիրտը երկուսին շփոթում էր միմեանց հետ: Եղբայրների այս խոստովանութիւնը նա չյայտնեց Բոկսանային, որպէս զի նրան չվըտացնէ, բայց սարսափով նկատում էր, որ եղբայրներն այլևս միմեանց չեն սիրում և մինչև անգամ կծու խօսքեր են ուղղում իրարու:

Մի անգամ Բոկսանան երեքին էլ իւր մօտ կանչեց և ասաց.

— Խիստ երկար համբերեցի ես, զիտելով այն ծանր կռիւը, որ մղոււմ է ձեր մէջ և ձեր սրտերը հալուամաշ անում: Ձեզանից մէկն

ու մէկը պէտք է զոհաբերութիւն անէ միւս երկուսի երջանկութեան համար:

— Այո, մեզանից մէկն աշխարհիս երեսին ապրելիք չունի, արտասանեց Միրէասը խուլ ձայնով:

— Յանուն Աստուծոյ, աղաղակեց Բոլ'անդան, իմ պատճառով միմեանց հետ մի՛ կռուիք:

— Ի՞նչ հարկաւոր է, ասաց Անդրէասը դառն ժպիտով. այդ բանն առանձին էլ կարելի է անել:

Բոկսանան զայրացած՝ ձեռները բարձրացրեց.

— Ո՛վ դուք, անսիրտ, անաստուած որդիք, դորա համար ես ձեզ ծնայ և մեծացրի, որ այդպէս թուլասիրտ լինիք, որ ձեզանից ոչ մէկը սիրտ չէ անում մի ծանր վշտի զիմանալ:— Բոլ'անդա, քեզ մի օր միայն ժամանակ եմ տալիս, խորհրդածիր և վճռիր: Իսկ մինչև վաղը պինդ կաց և արիացիր:

Երիտասարդները միմեանցից բաժանուեցան:

Անդրէասը անտառի կաճանը բռնեց Լեսպէս գնաց. այնտեղ ապառաժի վերայ մատուռի առաջ ծունկ չոզեց և աղօթեց այսպէս.

— Տէր Աստուած, դու ճանաչում ես իմ սիրտս և ոչժա: Դու ինձ պահպանիր, որ մեղք

չգործեմ ինքս ինձ դէմ, ոչ մօրս, ոչ եղբօրս
և ոչ աջն կնոջ դէմ, որին սիրում եմ: Իսկ
եթէ նա ինձ չընտրէ՝ Դու ինձ քար դարձրու,
որ այլ ևս ոչինչ զգալ չկարողանամ:

Միրէասն էլ նոյն մատուռը դիմեց, նոյն-
պէս ծունկ չողեց և նոյն աղօթքն արաւ Աստ-
ծու: Եղբայրները տխուր միմեանց վերայ
նայեցին և առանձին ճանապարհներով տուն
դարձան: Ամեն մէկը մտածում էր, թէ իրան
է վիճակուելու զոհաբերութիւն անելը:

Միւս առաւօտ երբ Բոկսանան որդոց մօտ
եկաւ՝ երեսը գունատել, գլխի ծածկոցի գոյնն
էր ստացել. նորա թուխ մազերի մէջ առաջին
անգամ սպիտակ մազ էր երևում:

Եղբայրները այնպիսի արտայայտութիւն
ունէին, որ կարծես մահուան դատապարտուած
լինէին: Միայն Բոլանդան էր որ դուրս եկաւ
ուրախութեամբ փայլող հայեացքով: Թու՛մ
էր, թէ ինչ-որ շնորհ էր իջել նորա վերայ,
որով նա աւելի էր չքնաղացել: Կարծես՝ նա
այդ զիշեր մի թիզ բարձրացել էր, և նորա
ձայնն աւելի ներդաշնակ էր հնչում:

— Դուրս գանք սենեակից, իմ միակ սի-
րելիներս, ասաց նա: Այսպիսի վճիռները պէտք
է արտասանել բաց երկնքի տակ, Աստծու հան-
դէպ:

Նա գնում էր ամենի առջևից, կարծես
օդի միջով սահելով. նրա ձեռները մեղրամոմի
նման թափանցիկ էին, իսկ դէպի երկինք ուղ-
ղած աչքերը արտասուակից էին: Գահավէժ
ապառաժի եզրը հասնելով՝ նա ծունկ չօգեց
Բոկսանայի առաջ և ասաց.

— Օրհնիր ինձ, մայրիկ:

Բոկսանան իւր դողդոջուն ձեռները դրեց
նորա սիրուն զանգուր գլխի վերայ:

— Իսկ հիմա, արտասանեց Բոլանդան հըն-
չուն ձայնով, հիմա ինձ լսեցէք: Ես սիրում
եմ ձեզ երկուսիդ էլ, սիրում եմ սաստիկ, ան-
չափ: Սիրում եմ շատ աւելի քան ինքս ինձ և
իմ կեանքս. ուստի չեմ կարող ընտրել մէկիդ
կամ միւսիդ: Իմ ամուսինս կլինի նա՝ ով ինձ
ձեռք կբերէ, կհանէ անդունդից:

Եւ առաջ քան մէկը տեղից կարողացել
էր շարժուել՝ նա արդէն գահավէժ թռչում էր
դէպի անյատակ անդունդը: Եւ... ով հրաշք.
Բոլանդան յանկարծ ջրվէժի փոխարկուեցաւ,
որ թափուելով մանր փոշի էր դառնում և
օդի մէջ բարձրանում կանանց սպիտակ ծած-
կոյթի նման:

Եղբայրները կամեցան նետուել նորա ետե-
ւից, բայց տեղերում կպան մնացին կաշկան-
դուած: Նոցա ոտները, ձեռներն ու սրտե-

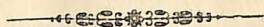
ըը քար կտրեցան, և իրանք էլ բարձր ժայռերի փոխուեցան, որոնք արտում դէպի երկինք էին ձգտում:

Թշուառ մայրը ձեռները մեկնեց բազկատարած և բարձր ձայնով աղաղակեց.

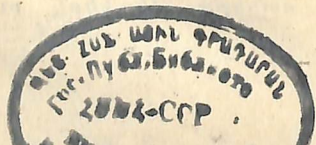
— Ո՛հ, միթէ ես մենակ պէտք է կենդանի մնամ: Ո՞վ երկինք, միթէ դու գութ չունիս:

Նա գետին թաւալուեցաւ և անհուն թախիծով՝ զրկեց վշտից քարացած երկու զաւակներին: Եւ ահա այդ տեղում, որտեղ ընկած էր նա՝ դուրս եկաւ կանաչ սիրուն մամուռ: Նա հետզհետէ տարածուեցաւ բարձրացաւ, մինչև որ երկուորեակ-ժայռերի մինչև կէսը հասաւ ու պատեց:

Եւ այսպէս մնում են նոքա և յաւիտեան էլ կմնան—և՛ սպիտակ, հարսի նման կաշտառ Ուրլ՝ատօար ջրվէժը, և՛ միմեանց զոհաբերութիւն չանող Յիպիա եղբայրները, և՛ նոցա գորովագութ մայրը:

27 Ուղղեցուց գործնական շերամապահութեան. Կ. Մելիք-Շահնազարեանցի.	— 40
28 Ժամանակագրութ. Հայոց Յ. Դարդելի.	1 25
29 Վարդ-Ուէսլի. Սպիրի. Թարգ. Ի. Յ.	— 10
30 Նալ և Դամպեանթի. Յ. Շմիդտի	— 20
31 Աստուած գիտէ արդարն ու մեղաւորը Կոմս Լ. Տոլստոյ. Թարգ. Մ. Ա.	— 7
32 Հաւատարիմ Սավիտրին. Վալտնէրի	— 10
33 Լինհարդ և Դերտրուդ. Պետտարցցի	— 25
34 Յաւելուած ի գիրս պատմութեան Ասողկան Նորայր Բիւզանդացի.	— 20
35 Նաւի փոքրաւորը. Մ. Ռոզենհայնի.	— 15
36 Ուռնեց Յովսէփ, Ե. Սպիրի. Թարգ. Ի. Յ.	— 15
37 Մեծապատիւ Մուրացկ. Յ. Պարսնեանի	— 40
38 Ազգային ջոջեր. Յ. Պարսնեանի.	1 —
39 Բը-ա-բա, Է. Օթէշկովի.	— 15
40 Շնիկ. Կուլիկովսկի.	— 5
41 Շչեդրիի երեք զրպաներ.	— 10
42 Տարասկոնցի Տարտարէնը. Գողէի	— 40
43 Օրլէանի կուսը, Օստրոգորսկու.	— 25
44 Արարատսկու ինքնակենտագրութիւնը	— 75
45 Գաղափարական քահանայ, Պօտապեհկօ.	— 75
46 Ընտանիքի լուսը Աննենսկայա	— 10
47 Հոսոսի ձեռատետրը Յ. Պարսնեանի	1 —
48 Բիւմիա Բոսկովի, Թարգմ. Մ. Մելիք-Ալլահի.	— 40
49 Շչեդրիի երեք վէպիկ, Թ. Մ. Ղազարեան	— 15
50 Սասմալ ծաեր, Գարեգին սարկ.	— 50
51 Զաւախքի բուրմունք, Ե. Լալալեանցի.	— 25
52 Դատարարակութիւն Սպինսերի	1 —
53 Մըռսան. Օ. Ի. Շմիդտ Թ. Ա. Բալանթար	— 25
54 Խան-Միրան գրեց Սէլան.	— 20
55 Տարաս-Բուլլա Ն. Գողովի.	— 40
56 Փրանքներ, Գ. սարկ. Յովսէփեան.	— 50
57 Երչու քուր, Ղ. Աղալեանց.	— 25
58 Դրախտի բնտանիք, գրեց Խրիմեան Հալրիկ	— 60
59 Սիրաք և Սամուէլ, գրեց Խրիմեան Հալրիկ	— 50
60 Փորձանքների բժշկարան Բրօքերի	— 20
61 Մակքէթ, Շէքսպիրի Թ. Ս. Մալխասեան.	— 50

62	Պատեօր, Ս. Բալաղեանի և Ա. Քալանթարի—	20
63	Խօլերա, բժ. Վ. Արծրունու . . . —	5
64	Խարաղի տղայ, Ս. Քամալեանի . . . —	40
65	Հանրամատչելի բնախօսութիւն Վ. Լուսին- կեվլիչի. թարգմ. Կ. Գիւլնազարեան . . . 1 —	
66	Փարառնի աղջիկը. Էքերսի թարգմ. Գ. Շահրուղաղեանի —	80
67	Խուն-խոր. Յ. Ղազարեանցի —	60
68	Էլզուլա վէպ թարգ. Տ. Փիրումեանցի . . . —	45
69	Զորրորդ մագը. Վան-Գէլլի —	5
70	Դրախտի ընտանիք, Խրիմեան Հալրիկի —	50
71	Սիրաք և Սամուէլ, Խրիմեան Հալրիկի —	50
72	Զրուցներ հողի մասին Ս. Բալաղեանի . . . —	15
73	Աստղաբաշխութիւն Ֆլամարիոնի 1 —	
74	Մանուկների հոգատարութիւնը Ե. Ա. Պօկ- րովսկի, թարգ. բժ. Թ. Զաքարեան . . . —	20
75	Մուկուչի հաւիկը, Պ. Նեղովանով —	15
76	Երկու հեքեաթ, Կարմեն Սիլվալի —	10
77	Կովկասի գերին, Լ. Տօլստօի թարգմ. Պ. Պ. —	20

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0585680

